

Mälardalens Högskola
Akademin för ekonomi, samhälle och teknik, EST
FÖA300 Kandidatuppsats i Företagsekonomi, 15 hp
VT 2013

Revisorn och penningtvätt

– En studie om hur revisorer tillämpar lagen om
penningtvätt

Pavle Adasevic

Oskar Hallberg

Handledare: Kent Trosander

Förord

Först och främst vill ett tack utnännas till respondenterna som funnit tid i sitt arbete för att göra intervjuer. Vidare ska ett stort tack ges till handledare Ken Trosander som varit med och hjälpt under resans gång. Till sist ska ett tack ges till opponentererna på seminarium som bidragit med god konstruktiv kritik.

Oskar Hallberg & Pavle Adasevic

Eskilstuna den 29 Maj år 2013

Sammanfattning

Titel: Redovisning och penningtvätt, en studie om hur revisorer tillämpar lagen om penningtvätt

Datum: 29 maj 2013

Lärosäte: Mälardalens högskola

Institution: Akademin för ekonomi, samhälle och teknik

Nivå: Kandidatuppsats för företagsekonomi

Författare: Pavle Adasevic 910731 Oskar Hallberg 900508

Handledare: Kent Trosander

Nyckelord: Penningtvätt, Penningtvättslagen, Revisor, ABL

Problemdiskussion: År 2009 kom en ny lag om penningtvätt. Lagen syftar till att stärka bevakningen och rapporteringen av pengar som förskingrats. År 2011 rapporterades 11464 misstankar om penningtvätt med då endast 4 stycken från revisorer, varför var de så få rapporter från revisorerna?

Syfte: Studien syftar till att visa hur revisorer och redovisnings byråer tillämpar lagen om penningtvätt i praktiken

Metod: Studien har genomförts på ett kvalitativt metodsätt där sekundärdata tagits från litteratur, artiklar och rapporter. Primärdata är intervjuer med tre stycken respondenter, två revisorer och en person från finanspolisen.

Slutsats: Revisorerna tillämpar lagen i sitt arbete. Trots att penningtvättslagen kan anses som tydlig och tillämpbar kan utformandet diskuteras. En hypotes om ett nytt begrepp som har kommit fram av studien är *företagssmurfing*.

Abstract

Title: Accounting and money laundering, a study on how auditors apply the law on money laundering

Date: May 29th 2013

University: Mälardalens University

Institution: School of economy, society and technology

Level: Bachelor thesis in business economy, 15 credits

Authors: Pavle Adasevic 910731 Oskar Hallberg 900508

Advisor: Kent Trosander

Keywords: Money laundering, Law of money laundering, Auditor, ABL

The main issue: In 2009 a new law on money laundering was introduced. The new law aims to strengthen the monitoring and reporting of money laundering. In 2011 11,464 reported suspicions of money laundering, only four of them were from audits, how come there so few reports from the auditors?

Purpose: The Purpose of the study is to show how audits apply the new money laundering law in their work.

Method: The study was based upon qualitative method. Secondary data was taken from literature, articles and reports. Primary data are interviews with three respondents, two auditors and one person from the financial police.

Conclusion: The study shows that auditors apply the law in their work. Although the Money Laundering law can be regarded as clear and applicable though the design however can be discussable. A hypothesis of a new concept that has been discovered from the study is companysmurfing.

Förkortningar och begrepp

FI – Finansinspektionen

FIP – Finanspolisen

EBM- Ekobrottsmyndigheten

ABL – Aktiebolagslagen

SFS – Sveriges författningssamling

Brå - Brottsförebygganderådet

Lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. –
Penningtvättslagen

Tillsynsmyndighet- Rikspolisstyrelsen, Finansinspektionen och andra myndigheter som ser över verksamheter.

Innehåll

1	Inledning.....	1
1.1	Introduktion.....	1
1.2	Bakgrund.....	1
1.3	Problemdiskussion.....	2
1.4	Problemformulering.....	3
1.5	Syfte.....	3
1.6	Avgränsning.....	3
2	Metod.....	4
2.1	Ämnesval.....	4
2.2	Val av metod.....	4
2.3	Datainsamling.....	4
2.4	Praktiskt tillvägagångsätt.....	5
2.5	Studiens metodsynsätt och val av form.....	6
2.6	Validitet, reliabilitet och objektivitet.....	6
2.6.1	Validitet.....	6
2.6.2	Reliabilitet.....	6
2.6.3	Objektivitet.....	7
2.6.4	Triangulering.....	7
3	Teoretisk referensram.....	8
3.1	Penningtvätts metoder.....	8
3.1.1	Smurfing.....	8
3.1.2	Konkursbolag.....	8
3.1.3	Fasadbolag.....	8
3.1.4	Front och skalbolag.....	9
3.1.5	Falsa fakturor.....	9
3.1.6	Factoring.....	9
3.2	Penningtvättens olika steg.....	9
3.2.1	Placering.....	9
3.2.2	Skiktning.....	10
3.2.3	Integrering.....	10
3.3	Revisorn.....	10
3.3.1	Revisorns roll.....	10
3.3.2	Tystnadsplikten.....	11
3.3.3	Avskaffande av revisorsplikten för småföretagare.....	11
3.4	Lagkrav i revisorns roll mot penningtvätt.....	11
3.4.1	Penningtvättslagen och FI:s författningssamling.....	11

3.4.2	Aktiebolagslagen - Revisorerers rapportering	13
3.5	EU:s påverkan och förändring i svensk lagstiftning.....	13
3.5.1	EU direktiv till lagstiftning.....	13
3.5.2	Förändringar ifrån tidigare lagstiftning till det tredje penningtvättsdirektivet	13
3.5.3	Penningtvätt ej ett brott i Sverige	14
4	Empiri.....	15
4.1	Respondent A – Revisor 1.....	15
4.1.1	Revisorns roll	15
4.1.2	Syn på lagen	15
4.1.3	Rapportering av misstankar.....	16
4.2	Respondent B – Revisor 2.....	16
4.2.1	Revisorns roll	17
4.2.2	Syn på lagen	17
4.2.3	Rapportering av misstankar.....	18
4.3	Respondent F – Finanspolisen.....	19
4.3.1	Revisorns roll	19
4.3.2	Syn på lagen	20
4.3.3	Rapportering av misstankar.....	20
5	Analys.....	21
5.1	Revisorns roll	21
5.2	Synen på lagen.....	21
5.3	Rapportering av misstankar.....	22
6	Diskussion och slutsatser.....	24
6.1	Vidare studier	25
7	Källförteckning.....	26
7.1	Litteratur.....	26
7.2	Rapporter	26
7.3	Artiklar	26
7.4	Intervjuer	27
7.5	Lagtext.....	27

1 Inledning

Brott är något som samhället dagligen möts av. Det kan ske genom olika sorters nyhetsmedier: radio, tv och internet. Vissa av oss utsätts även eller har utsatts för någon form av brott. Något som vi kanske inte möts av dagligen i media är ekobrott oftast då de sker i skymundan och är svåra att påvisa. Penningtvätt är en rubricering inom ekobrott som oftast är svårt att "sätta dit" med nuvarande lagstiftning. Definitionen av penningtvätt är att dölja ursprunget för att inte kunna koppla pengarna till något kriminellt förvärv (Buchanan, 2004).

1.1 Introduktion

I det inledande kapitlet redogörs bakgrunden för studien och den problemdiskussion som uppstår. Avslutningsvis redogörs problemformuleringen som ska besvaras och syftet med själva studien.

1.2 Bakgrund

Internationellt sett är USA ett av de mest framgångsrika länderna när det gäller kampen mot organiserad brottslighet. Det beror till viss del på att tidigt under 1900-talet hade problem med organiserad brottslighet och försökte därför hitta metoder för att förhindra och påverka utvecklingen (Syrén, 2005). Penningtvätt är inte något nytt fenomen, rent historiskt sett finns det spår av penningtvätt redan från 1920-talet och den ökände maffiabossen Al Capone. Vid sin sida hade han en medbrottsling vid namn Meyer Lansky. Han anses vara den som först etablerade den penningtvätts form vi ser idag. När Capone åkte dit för skattebrott gjorde Lansky slag för en viktig slutsats. För att kunna dölja att pengarna kommer från hans olagliga spelverksamhet och undvika lagen behövdes pengarnas ursprung raderas. Meyer flyttade över stora summor pengar från sin spelverksamhet till olika konton i Hong Kong och Schweiz, det ledde till att det inte fanns några bevis mot honom vilket gjorde att han aldrig dömdes. (Levi & Reuter, 2006).

Den svarta ekonomin har i dagens samhälle vuxit sig till stora mått. Den omsätter två till fem procent av världens bruttonationalprodukt. Det motsvarar tre tusen miljarder amerikanska dollar. I världens länder är det inte bara personer och företag som står för hanteringen av de svarta pengarna, det finns även korrupta banksystem. På grund av dessa banksystem ses 11 av de 60 rikaste länderna i världen som direkt kriminella. (Syrén, 2005). I Europa omsätter den svarta ekonomin i snitt 18,5 procent av bruttonationalprodukten vilket är en minskning med 0,5 procentenheter från tidigare år (A.T. Kearney, 2013).

EU har stor påverkan på hur Sverige upprättar sin lagstiftning. För att motverka penningtvätt har olika direktiv antagits. Det första direktivet 91/308/EEC antogs 1991 och ett nytt antogs 2001 kallat 2001/97/EC. Efter att ett nytt direktiv antagits har varje medlemsland en övergångsperiod som de ska anpassa sig till. Ibland uppkommer det förseningar av olika slag när lagar ska träda i kraft vilket gjorde att det nya EU direktivet försköts och började verka den 1 januari 2005. (Syrén, 2005)

I Sverige ökade antalet anmälningar med ca 7 procent mellan åren 2009 och 2010 till Ekobrottsmyndighet(EBM) gällande misstankar om ekobrott. EBM menar att avancerad och organiserad ekonomiskbrottslighet är möjlig på grund av finanskrisen och lågkonjunkturen. EBM menar också på att en av anledningarna till ökade ekobrott är att de finns mer pengar inom ekobrott än inom andra brottsformer. En föreställning EBM tror att de kriminella har om ekobrott är att risken är lägre med dessa typer av brott och att straffen är kortare. Globaliseringen och infrastrukturen har gjort det möjligt att öppna nya typer av

kommunikationsfunktioner som internet vilket har gjort det mer tillgängligt. (Ekobrottsmyndigheten, 2010). Under år 2012 kom det in 34 545 brottsmisstankar om ekobrott till ekobrottsmyndigheten, där ca 90 procent bestod av misstankar om skattebrott och bokföringsbrott (Ekobrottsmyndigheten, 2012).

Antalet rapporterade misstankar om penningtvätt ökade från år 2009 till år 2011 vilket kan vara resultatet av en ny penningtvättslag som trädde i kraft år 2009. Misstankarna rör sig om olika fall av skattebrott exempelvis legalt förvärvade pengar som ska ut ur skattesystemet men också till stor del av illegalt förvärvade pengar som ska in i det legala systemet. En del nya brott som också uppmärksammats mer är bedrägerier inom det personliga assistans- och serviceyrket där folk har fuskat med olika bidrag. Ett annat brott som tidigare varit känt men som har ökat är cigarettmugglingen vilken numera är en av de vanligaste grenarna som organiserad brottslighet sysslar med. (Finanspolisen, 2012)

Penningtvätten fortsätter att etablera sig och nya metoder för att få in pengar i de legala systemen utvecklas. För att utföra penningtvätt använder sig den kriminella brottsligheten av en mängd olika yrkesområden. Det kan exempelvis vara banker som ger ut falska lån eller fastighetsmäklare som hjälper till att investera pengarna i byggnader. Orsakerna kan vara kopplade till hot eller korruption av någon individ eller organisation, men även direkta kopplingar till gärningar förekommer också för att exempelvis undvika skatt. I vissa fall kan det också ske att yrkesutövare indirekt råkar ut för penningtvätt. (Finanspolisen, 2012)

1.3 Problemdiskussion

År 2009 infördes en ny lag mot penningtvätt och finansiering av terrorism som ersatte 1999 års lagstiftning om penningtvätt. Den nya lagen syftar till att stärka bevakningen och rapporteringen av misstankar om pengar som förskingrats på olagligt sätt och vart de leder till. Förutom utökad upplysningsplikt dvs. nya regler samt att lagen ska omfatta flera företag så är den största förändringen att lagen ska motverka finansiering av terrorism. (Sveriges Advokatsamfund, 2009). Den sistnämnda kan sägas är resultatet av de terroråd som skedde 11 september år 2001 i USA. Det visade sig att terroristerna blev finansierade från någon form av penningtvätt vilket ledde till att nya direktiv från internationella samarbeten påverkade den senare lagstiftningen. (Syrén, 2005)

Den nya lagen syftar också till att minska fallen av penningtvätt, men eftersom det saknas något specifikt brott för penningtvätt i nuvarande lagstiftning uppstår svårigheter angående ansvar och straff. Förslag har lagts fram om att kriminalisera penningtvätten och göra det möjligt allt bli straffad för penningtvättbrott. Det nya förslaget ställer inte krav på bevisning om förbrott och syftar till att underlätta sambandet mellan ansvar och handling. (Finanspolisen, 2012)

För att kunna kontrollera penningtvätt krävs stora kostnader för företagen och samhället, vilket gör att de kontroller som utförs måste bli tillräckligt bra för att en analys av effekten kan framställas. Det är svårt att göra lagar mot penningtvätt då pengar kan flyttas från företag till företag som också kan verka inom olika typer av branscher. Det medför svårigheter med lagar och regler att fungera för alla. Olika branscher har olika sätt att se över problemet med penningtvätt men samma lag gäller för alla de upplysningspliktiga. Av rapporter mellan år 2008-2011 som finansinspektionen gjort kan vi se att antalet rapporteringar inom revisionsyrket inte gjort några markanta förändringar men att antalet banker ökat rapporteringen och antalet växelkontor minskat. (Finanspolisen, 2012)

Under år 2011 rapporterades 11461 misstankar om penningtvätt i Sverige, endast fyra stycken var från revisionsbranschen. Området utvecklas både hos myndigheter och brottslingar, ny lag har införts och förslag om nya lagar samt metoder för att bekämpa penningtvätt tillkommer. Samtidigt utvecklas det nya sätt att tvätta pengar och exploatera olika system. Frågor som uppstår är: Hur kommer det sig att det är få rapportereringar inom revisionsbranschen och att det inte skett några större förändringar under åren? Trots att området är väldigt känt och omdiskuterat. Revisionsbranschens rapporteringssiffra är mycket låg då en revisor har stor inblick i ett företag samtidigt som denne även ska ha utbildning och kunskap för att rapportera misstankar om penningtvätt. Frågorna leds vidare till revisionsbyråer och dess arbete med att upptäcka och rapportera om penningtvätt. (Finanspolisen, 2012)

1.4 Problemformulering

- Hur tillämpar revisions- och redovisningsbyråer lagen i praktiken?
- Hur ser tillsynsmyndigheter på lagens tillämpning i praktiken och anser de att revisions- och redovisningsbyråer är bra på att tillämpa lagen och rapportera vid misstänkta transaktioner?

1.5 Syfte

Studien syftar till att beskriva hur revisorer och redovisnings byråer tillämpar lagen om penningtvätt i praktiken. Vidare utreds hur finanspolisen tycker att revisorer och redovisnings byråer tillämpar lagen, hur bra de är på att rapportera om misstänkta transaktioner.

1.6 Avgränsning

Studien riktar in sig främst på revisorns roll mot penningtvätt och den befintliga lagstiftningen som används. I studien redogörs också huruvida tillsynsmyndigheter ser över revisorns roll och hur de anser att lagen borde tillämpas.

Revisorn styrs av lagen (SFS 2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism i rollen mot penningtvätt. Andra lagstiftningar som tillämpas är Aktiebolagslagen (enligt 9 kap. 42 – 44 §) vid misstankar om brott. I studien avgränsas lagstiftningen till åtgärder mot penningtvätt samt de ovannämnda föreskrifterna i Aktiebolagslagen, åtgärder mot finansiering av terrorism behandlas inte i någon större utsträckning. Anledningen till att inte fördjupa sig i finansiering av terrorism beror på tidsutrymme, resurser och av intresse för området.

2 Metod

Följande kapitel förklarar hur studien utförts, val av ämne och vilka metoder som används. Beskrivningar och motiveringar redogörs därefter för lämpligt valda metoder och synsätt.

2.1 Ämnesval

Ekonomiskbrottslighet är något som är väldigt stort i dagens samhälle. Det pratas om nätverk och maffia som folk inte vet var eller hur de arbetar. Penningtvätt är den typ av ekonomiskbrottslighet som har vuxit mest de senaste åren. Det finns lag på att alla yrkesgrupper ska rapportera, det finns vissa som inte bidrar till rapportering lika mycket som andra, revisorer är en sådan yrkesgrupp. Då revisorer besitter stor kunskap och har bra insikt i företag och bör kunna motverka penningtvätten bättre än nuvarande situation. Lagen om penningtvätt ändrades 2009 men det har inte gjort en stor skillnad i hur mycket som rapporteras från revisorerna. Det har lett fram till frågan om hur lagen implementeras i det dagliga arbetet och hur stor andel av revisorerna som kan upptäcka penningtvätt när de reviderar ett bolag.

Intresset för penningtvätt kommer inte bara från hur media har rapporterat om det utan även den massiva mängden böcker som har skapats kring organiserad brottslighet och även filmer av vissa av dessa böcker. Det mest revolutionerande svenska böckerna som kom om ämnet och som även har tagit sig till filmduken nationellt och internationellt är böckerna som Jens Lapidus har skrivit *Snabba cash*, *Aldrig fucka upp* och *Livet de lux*. Filmerna och böckerna har bidragit till ett ökat intresse av att veta hur det ser ut i verkligheten. Med pågående ekonomistudier med inriktning mot revision uppstår också ett intresse för att kunna agera vid behov då penningtvätt upptäcks.

2.2 Val av metod

Grunden för insamling av data till studien har varit kvalitativ. Studier som är kvalitativa fokuserar ofta på ord och inte siffror (Bryman & Bell, 2011). Statistik har granskats men fokus har inte varit att göra några kvantitativa observationer utan istället att förstå innebörden bakom problemet. Själva utförande har varit genom en deduktiv metod där teori studerats först för att sedan i efterhand göra observationer i verkligheten. (Artsberg, 2011). Valet av deduktiv metod har gjorts för att data och material om penningtvätt varit lättillgänglig genom internet och högskolans resurser. Vidare har antaganden gjorts om praktiskt tillvägagångssätt för att kunna fortsätta med den empiriska delen. Efter empiriska studier har sedan reflektioner gjorts i samband med teori för att uppnå ett slutresultat. Syftet uppfylls sedan genom en deskriptiv studie som förklarar hur någonting är (Artsberg, 2011).

2.3 Datainsamling

För denna typ av studie är det viktigt med att ha med relevant och i någon form även aktuell litteratur och information. Det är viktigt för att få en tydlig bakgrund och stadiga ben att stå på för att kunna bygga intervjufrågor till studien.

Vid denna typ av studie finns det många olika tillvägagångssätt för att samla in data. Det kan ske genom intervjuer, observationer och enkäter. Intervjuer är ett bra sätt att samla in data på då det ger tillgång till direkt relevant information och frågor kan också ge en djupare

förståelse eftersom de har anpassats till den respondent som har intervjuats, däremot kan intervjuer vara mycket tidskrävande och kostsamma då respondent kan vara på annan ort. Enkät är ett bra tillvägagångsätt då ett stort underlag kan fås fram utan en större arbetsinsats, en nackdel med denna metod är dock att de är svårt att få en uppfattning om vem respondenten är och funktion. Observation är ett väldigt brett sätt att samla in data på därför är det svårt att säga exakta för och nackdelar mer än att det är oftast väldigt tidskrävande.

Andra källor för datainsamling är litteraturstudier och presentationer. En fördel med litteraturstudier är underkort tid och utan egentligen ekonomiska resurser går att ta till sig mycket information men efter som det är sekundär data är de svårt att veta vart den exakta källan är ifrån. Presentationer är exempelvis föreläsningar eller konferenser och har styrka i att den precis som litteraturstudier lätt att få mycket information för lite resurser men har då också den nackdelen att inte de finns någon klara grund källa. (Björklund & Paulsson, 2010)

2.4 Praktiskt tillvägagångsätt

Först söktes litteratur, rapporter och sedan artiklar om penningtvätten i Mälardalens högskolas biblioteks databas och via sökmotorn Google. Några viktiga sökord och fraser som använts vid sökandet av data för studien är: ”Money Laundering”, ”Accounting”, ”Penningtvätt” och ”Tillsynsmyndighet”. Efter att vidare granskning om ämnet sedan utförts har en problemformulering uppstått.

Lagen är specifikt utformad för Sverige. De flesta vetenskapliga artiklarna som hittades var på engelska och handlade om utlandet, de blev svåra att implementera i arbetet. Det finns däremot en hel del skrivet om penningtvätt som dock oftast bara behandlar banksektorn. Det som har varit till störst hjälp är rapporter från de olika myndigheterna i Sverige vilka har full vetskap om lagen och situationer.

För att besvara syftet har intervjuer valts som det mest givande datainsamlingsättet. Intervjuer är djupt ingående i ämnet och ger ett personligt synsätt på hur personen jobbar. För att intervjuerna ska ha relevans till syftet har revisorer valts som respondenter. Valet av respondenterna beror på tidigare bekantskap med personlig kontakt. Respondent A är en man som arbetar som auktoriserad revisor i Stockholm med sju och ett halvt års erfarenhet. Intervjun gjordes den andra Maj 2013 mellan 13:45-14:20. Den andra respondenten B är en man som arbetar som godkänd revisor. Han har arbetat i tre och ett halvt år som revisor och jobbar nu på en firma i centrala Stockholm. Intervjun med respondent B utfördes den sjätte Maj 2013 mellan 08:30- 09:00.

Då syftet också avser att få en tillsynsmyndighets åsikt om frågan har finanspolisen blivit en respondent. Finanspolisen anses vara en bra respondent med god insikt för studien då myndigheten behandlar all rapportering av penningtvätt. Intervjun med Finanspolisens vice verkställande chef utfördes den 30 April 2013 14:00-14:35.

Respondenterna fick 15-20 frågor kring ämnet penningtvätt i relation till revisorn. Intervjuerna sköttes över telefon. Innan intervjuerna frågades det om tillstånd att spela in vilket respondenterna godkände. Inspelningen var nödvändig vid återkoppling som sköttes via telefon och dator.

2.5 Studiens metodsynsätt och val av form

Det finns flera andra faktorer som kännetecknar studiens utformning. Några exempel på hur det kan vara är explorativ och explanativt. Studien har en del drag av ett explanativt synsätt. Innebörden med det explanativa är att fördjupa sig i ett ämne för att sedan kunna återge kunskapen i form av förklaring och beskrivning (Björklund & Paulsson, 2010). Studien finner också liknelser i det explorativa synsättet som innebär att studier görs inom ett område där det saknas tillräckligt med kunskap i (Björklund & Paulsson, 2010). Syftet med de två nämnda synsätten för studien är att utforska området penningtvätt och samla kunskap inom det.

2.6 Validitet, reliabilitet och objektivitet

För att öka trovärdigheten kan tre olika mått användas. De olika mått som används är validitet, reliabilitet och objektivitet. För att sedan i sin tur öka de olika måtten finns det olika tillvägagångssätt som kan användas. (Björklund & Paulsson, 2010). Nedan förklaras innebörden av måtten och kopplingen till studien samt ett tillvägagångssätt för hur validiteten och reliabiliteten kan öka.

2.6.1 Validitet

Validiteten kan definieras som hur mätningen stämmer överens med det som ska mätas. Ett sätt att öka validiteten är att använda sig av flera källor vid studien. Andra sätt kan vara att inte ställa några vinklade frågor eller att använda sig av triangulering. (Björklund & Paulsson, 2010). Vid utförandet av studien har validiteten funnits i åtanke. Strävan har funnits att använda olika källor för att öka validiteten.

Extern validitet syftar till att påvisa hur resultatet kan förenklas för att användas inom andra områden. Det kan vara något komplicerat vid kvalitativa studier då en viss avgränsning gjorts och då de förekommer mer socialt anpassade situationer. (Bryman & Bell, 2011). Gällande extern validitet har några direkta åtgärder inte funnits i åtanke för någon vidare förenkling. Några av de frågor som ställts eller utseendet av själva studien kan möjligen tillämpas på andra områden i viss utsträckning. Att exempelvis på liknande sätt läsa in lagrum och teori om ett ämne för att sedan ta reda på hur det fungerar ihop med människor. Resultatmässigt kan det eventuellt finnas likheter i hur människor och teoretiska referensramar fungerar.

2.6.2 Reliabilitet

Reliabiliteten definieras som hur bra resultatet skulle stämma överens om en mätning utförts igen. (Björklund & Paulsson, 2010). Ett sätt att öka reliabiliteten är att vi frågeformuleringar inför intervjuer tänka på att försöka ha så raka frågor som möjligt. I samband med frågeformuleringen inför empirimaterialet har en viss hänsyn tagits till reliabiliteten. Alla frågor är granskade och förhoppningen har varit att de inte ska vara allt för vinklade.

Inom reliabilitet kan sedan intern reliabilitet diskuteras vilket är huruvida överens författarna är med tolkningarna av data (Bryman & Bell, 2011). Gemensamma tolkningar och diskussioner har gjorts över insamlad data för studien. Trots att skrivprocessen skett på olika orter ett fåtal gånger har det inte hindrat från att bilda en gemensam uppfattning för resultatet. Med det kan sägas att en överenskommelse funnits vid tolkandet av data.

2.6.3 Objektivitet

Objektiviteten avgör hur mycket studien står i förhållande till värderingar. Det finns flertalet olika sätt för att öka objektiviteten. Följande saker kan tänkas på för att få en mer objektiv studie:

- ”Inga sakfel
- Inget snedvridet faktaurval
- Undvikande av värdeladdade ord”. (Björklund & Paulsson, 2010).

Objektiviteten har spelat en viss roll i arbetet. Tanken har varit att följa de ovannämnda punkterna. I teoridelen har strävan varit att undvika vinklad fakta och sakfel. Några värderingar har inte påverkat den valda teorin. Angående lagrum har målet varit att på ett förenklat sätt beskriva vad som styr revisorer. Förhoppningen har varit att tolkningen gjorts rätt av dem och sakfel undvikits. Värderingar spelar in vid grundandet av lagar, de har ett tydligt sätt och riktar sig till att bekämpa brott, de är inte helt objektiva. Trots det kan slutsatsen dras att värderingar avstås.

2.6.4 Triangulering

Ett sätt att öka studiens validitet och reliabilitet på är att använda sig av triangulering. Själva trianguleringen kan gå till på olika sätt. (Björklund & Paulsson, 2010). Ett sätt som använts vid insamlingen av material till empirin är datatriangulering. Det innebär att flera primära och sekundära källor användes till studien (Björklund & Paulsson, 2010). Ett exempel är att vid intervjuer använda sig av flera respondenter för att höja validiteten (Björklund & Paulsson, 2010). Intervjuer har varit av stor vikt för datainsamling. Frågan om triangulering har funnits i åtanke men svårigheter att få tag på respondenter för intervjuer har lett till uteblivna önskemål. Tanken har varit att undersöka ett fåtal revisionsfirmor samt att få tag i mer än en tillsynsmyndighet.

3 Teoretisk referensram

Följande kapitel inleds med den teoretiska referensram som studien utgår ifrån. I den beskrivs definitioner och begrepp samt de olika lagkrav och normer revisorns måste förhålla sig till i sitt arbete mot penningtvätt.

3.1 Penningtvätts metoder

Kriminella är i stort behov av att få sina kontanter in i det finansiella systemet, därför löper banker och andra finansiella institutioner stor risk att bli utnyttjade för dessa handlingar. Det finns en rad olika tjänster som finansiella institutioner erbjuder vilket underlättar för kriminella att rena sina pengar i deras system. När pengar tvättas samlas pengar ihop från olika konton och flyttas sedan, vilket gör att ursprunget inte längre kan spåras. Det överförs oftast till konton utanför landet där banksekretessen är högre. (Gilmore, 1995)

3.1.1 Smurfing

Smurfing är en metod där kriminella anlitar något som kan jämföras med en budbärare. Det är personer som gör små transaktioner på olika konton, vilket gör att pengarna inte ses som något ovanligt eller väcker uppmärksamhet i bankens internkontroller. Många små summor blir en stor summa som nu är inne i systemet (Gilmore, 1995). Smurfing kommer ursprungligen ifrån Colombia där den sydamerikanska drogmaffian härjade. I ett fattigt land som Colombia är, var det väldigt svårt för invånarna att avstå från maffians affärsförslag, även då förslagen oftast uppföljdes med hot. Varje vecka fick de göra insättningar till olika angivna konton. (Syrén, 2005)

3.1.2 Konkursbolag

Revisor har ingen insyn i bankens värld och inte heller i en stor del av alla de insättningar personer gör. Det betyder inte att det inte finns sätt att tvätta pengar som revision kan upptäcka. En av dessa metoder som revisorn kan upptäcka är konkursbolag. Konkursbolag är ett bolag som byggs upp för att gå i konkurs, vanligtvis lever ett sådant företag bara ett år och lämnar ingen bokföring efter sig. Då bokföring inte existerar är det svårt att se vad som har hänt i bolaget, hur stora tillgångar de har haft vid en viss tidpunkt, storlek på olika uttag företaget har gjort och storlek på de kostnader företaget har haft. De personer som egentligen står bakom företaget finns de inga spår av, allting representeras av målvakter (Skinnari, 2011). En målvakt kan vara vem som helst, men oftast är det en person som mot betalning gör vad som helst. Dessa personer fattar inga beslut för företaget men finns med i papperna som en styrelseledamot. Det finns fall då målvakter är mer delaktiga på vilket denna hanterar fakturor och kontakten med olika myndigheter. (Carlström, 2007)

Konkursbolag används även för att göra obeskattade uttag. Målvakten har en fullmakt för att göra denna typ av uttag på summor mellan 10000 - 25000 som sedan förs över till den person som företräder företaget. Eftersom bokföring uteblivit är det svårt att se om företag gått i vinst och var denna vinst i sådant fall har tagit vägen. Vid en konkurs blir målvakten tvungen att berätta hur det har gått till var på denne säger att skulderna varit högre än intäkterna. (Carlström, 2007)

3.1.3 Fasadbolag

Fasadbolag är ett företag som kan leva en mycket längre tid och är många gånger ett väletablerat företag, denna typ av företag fungerar som en förbindelselänk mellan den svarta

och vita ekonomin. Vissa av fasadbolagen gör ett ekonomiskt brott bara en eller några få gånger och andra har ekonomiskbrottslighet som sin kärnverksamhet. Fasadbolag kan bedrivas inom samma organisation som konkursbolaget, mest för att upprätta en fasad för kunder och myndigheter men också för att ge gärningspersonerna en legal inkomstkälla. Efter flera förundersökningar som Brå har gjort har det framkommit att dessa typer av bolag bokfört falska fakturor för att framstå som ett seriöst företag på marknaden. (Carlström, 2007)

3.1.4 Front och skalbolag

Front och skalbolag är två olika typer av företag som är ett annat sätt att göra sina svarta pengar vita. Det som skiljer bolagsformerna åt är att ett Frontbolag har en legal verksamhet med ett syfte, exempelvis en godisbutik. Tanken bakom frontbolag är att blanda pengar som ursprungligen förvärfvas från kriminellverksamhet med pengar som redan finns i butiken från den legala inkomsten. Det förekommer ofta i företag som har mycket kontantinkomst. Skalbolag är som namnet säger bara skalet av ett företag. Företaget uppfyller inte det kriterium som finns för att vara ett faktiskt bolag. De har heller inget syfte till sin verksamhet förutom att göra svarta pengar vita (He, 2010).

3.1.5 Falska fakturor

Falska fakturor kan också användas när svarta pengar ska förvandlas till vita eller då ett bolags ska tömmas. En falsk faktura skapas av konkursbolag mot ett fasadbolag där de vill ha betalt för en tjänst enligt fakturan som har utförts av konkursbolaget, vilket den egentligen inte har gjort. Pengarna förs sedan tillbaka till fasadbolaget och de personer som betalat fakturan. På det sättet undviker gärningspersonerna att betala skatt på de pengarna (Carlström, 2007). Denna typ av fakturor är svåra att skilja från vanliga fakturor då de lämnar efter sig samma spår, en faktura som av ett företag som gått i konkurs. (Finanspolisen, 2011)

3.1.6 Factoring

Ett annat sätt att få ut kontanta pengar är via ett Factoringbolag. Konkursbolaget vänder sig till factoringbolaget med en faktura som de vill sälja. Factoringbolaget köper fakturan och betalar ut kontanta pengar till konkursbolaget som i sin tur sedan istället hamnar hos gärningspersonerna. Att denna typ av affärsidé har dykt upp och kan ses som lönsam är ett tecken på att penningtvättsregleringen har blivit mer effektiv, vilket gör att de är svårare att få tag i kontanter. De personer som bedriver factoringbolagen har även kontroll över vilka av transaktionerna som ska rapporteras till Finanspolisen vilket gör att de har kontroll över hela processen och därmed göra det svårare att upptäcka dessa transaktioner (Finanspolisen, 2011).

3.2 Penningtvättens olika steg

Penningtvätt sker när pengar som har förvärfvats via brott flyter in i det finansiella systemet, där pengarnas bakgrund inte går att spåra. Ett sätt att göra det på är att köpa en fast egendom med ”svarta” pengar. När fastigheten sedan säljs blir de svarta pengarna vita. De flesta penningtvätts transaktioner utgår ifrån tre steg, placering, skiktning och integrering. (Syrén, 2005)

3.2.1 Placering

Det finns många olika sätt att tjäna in svarta pengarna på där många av sätten också genererar en del vinst. Några av dessa är prostitution, handel med narkotika, vapen eller människor. All handel sker med kontanta pengar, vilket gör att många små sedlar blir en stor summa pengar och behöver därför komma in i det finansiella systemet för att stora kontanta köp alltid väcker

frågor om var pengarna kommer ifrån. Placerings processen är inte alls komplicerad utan det innebär att ”svarta” pengar sätts in på banken eller andra finansiella instruktioner. (Syrén, 2005). Den vanligaste i Sverige är Smufing metoden, då sätts små belopp in på olika konton som efter fler transaktioner senare hamnar på andra konton i större summor. Det för att inte beloppen ska fastna i bankens kontroll system (Gilmore, 1995)

3.2.2 Skiktning

Följande steg handlar om att tvätta pengarna till den grad att det inte går att skilja vita från svarta pengar. Det sker genom att pengar flyttas runt till många olika konton, det skulle kunna ses som att smutsen tvättas bort från de svarta pengarna och renar dem precis som en gammal vattenkälla gör då vatten silas genom lager av sand och sten för att bli rent. Anledning till flytta runt pengar är för att dölja pengarnas rättmätige ägare. Ofta flyttas pengarna utomlands, vissa insättningar flyttas till andra banker och en del av pengarna används för att köpa dyra tillgångar och fastigheter vilket försvårar spårbarheten av ursprunget. (Syrén, 2005)

3.2.3 Integrering

Det sista och avslutande steget är integrering. Pengarna har gått genom de två första stegen och är nu ute marknaden, vilket betyder att pengarna har tvättas. Pengarna har nu ingen koppling till någon kriminell bakgrund och ses som vilka legalt intjänade medel som helst. För personen som tvättar sina pengar är det väldigt viktigt att de blir legitima. Att redovisa stor realisationsvinster är ett sätt att få pengarna att framstå som legitima. Ett sätt är att köpa kvitton på trav bongar för svarta pengar när skattemyndigheten frågar vart pengarna kommer ifrån (Syrén, 2005)

3.3 Revisorn

3.3.1 Revisorns roll

Revisorn är den person som utför revisionen och kan beteckna en person som är vald revisor i ett företag, en förening eller annan sammanslutning. Det kan också vara en person som yrkesmässigt sysslar med revisions-och redovisningsfrågor och andra närliggande frågor. En vald revisor kan med andra ord vara allt från ifrån den högt kvalificerade yrkesrevisorn till en lekmannarevisor (FAR, 2006)

En revisor är anställd av ett företags ägare och företags förvaltare, denne ska fungera som en neutral part mellan ledning och ägaren. Anledningen till att en revisor ska vara objektiv är att det finns ett förtroendeproblem mellan ägarna av företaget och de som förvaltar företaget. En av anledningarna till förtroendeproblemet är att företagsförvaltarna fattar egna beslut istället för att ta beslut utifrån investerarnas intressen. (Carrington, 2010).

Syftet med revisionen är att ge ut en rättvisande och informerande bild av hur företagets ekonomiska situation ser ut. Det görs för att näringslivet ska fungera på det mest effektivaste sättet som möjligt. I alla företagsformer där ägarens ansvar har en vis begränsning finns det krav på hur alla siffror ska redovisas externt. Det som är viktigast är att alla intressenter får rätt uppfattning av siffrorna och kan lita på informationen som ges ut av företaget. (Palepu & Healy, 2001) Felaktig redovisnings information kan göra att intressenter fattar fel beslut byggd på den felaktiga informationen. Det kan få konsekvenser för företagets ekonomi, vilket gör att den är väldigt viktigt att kunna lita på uppgifter som redovisas av företaget och att de är korrekta. (FAR, 2006)

3.3.2 Tystnadsplikten

Revisorer har tystnadsplikt enligt 9kap § 41 i Aktiebolagslagen. Denna lag säger att revisorn inte får till en enskild aktieägare eller till någon utomstående obehörigen lämna upplysningar om sådana bolagets angelägenheter som revisorn får kännedom om när han eller hon fullgör sitt uppdrag, om det kan vara till skada för bolaget.

De finns dock tillfällen då en revisor får bryta tystnadsplikten. I ABL finns lagarna § 42-44 i 9 kapitlet som ger revisorn ett krav på att rapportera brott, även penningtvättslagen tillåter revisorer att bryta tystnadsplikten.

3.3.3 Avskaffande av revisorsplikten för småföretagare.

År 2008 återupptogs en utredning om att småföretagare inte skulle behöva anlita revisor. Avskaffandet av revisorsplikten för småföretagare slog fast den 1 november 2010. Anledning till att avskaffa denna plikt var att revisorer inte ansågs ha någon påverkan på hur småföretagare hanterade sin bokföring. Revisors uppgift är istället att granska om företaget sköter sina antagande lagenligt och ska vid behov komma med förslag på förbättringar som kan göras. Den främsta konsekvensen för företagare i och med avskaffandet av revisorsplikten blir dock att de tappar en konsekvent granskning och bedömning som kan förknippas med en rådgivning. Då revisor inte rapporterar fullt lika många brott som Skatteverket och Konsultförvaltaren ska avskaffningen inte påverka revisorerens bekämpning av ekonomisk brottslighet. Följden av avskaffandet från ett brottsligt perspektiv är svår att säga mer än att skatteverket får ett större ansvar med en större kontroll och granskningsfunktion. (SOU 2008:32)

3.4 Lagkrav i revisorns roll mot penningtvätt

3.4.1 Penningtvättslagen och FI:s författningssamling

I sitt arbete som revisor måste en del lagar och normer följas för att undvika misstag och problem som kan uppstå. Revisorn styrs först och främst av är lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (Penningtvättslagen). Finansinspektionen (FI) har i samband med Penningtvättslagen utgivit en författningssamling innehållande föreskrifter och allmänna råd. Den fungerar som en vägvisare för företagen och kan ses som FI:s tolkning av lagen. Med hjälp av författningssamlingen kan revisorer enklare tolka lagtexten och få en uppfattning av hur den bör tillämpas. Nedan beskrivs några av de olika kapitel som FI föreskriver om vilka kan användas i arbetet mot penningtvätt.

I det första kapitlet som handlar om tillämpning av lagen ska revisorer förhindra att penningtvätt sker enligt 2§ Penningtvättslagen. Det kriterium som är ämnat för revisor hittas i 2§ punkt 10. Det står att fysiska eller juridiska personer som bedriver verksamhet som godkänd, auktoriserad revisor och registrerat revisionsbolag ska följa Penningtvättslagen.

Det andra kapitlet behandlar riskbedömning och handlar om att ha förebyggande åtgärder för att hindra penningtvätt utefter den risk som finns för verksamheten. För att ha ett riskbaserat förhållningssätt enligt andra kapitlet måste en del kriterium uppfyllas. Först måste en riskbedömning göras, sedan måste rutiner bildas och slutligen måste de två stegen utvärderas och utvecklas. Riskbedömningen sker utifrån analyser där företagets storlek, kunder och produkter kan användas.

Rutinerna bildas genom styrelse eller Vd som fastställer regler om system, utbildning och riktlinjer för att motverka penningtvätt. Några av de faktorer som rutinerna avser är:

- Kundkännedom
- Rapporteringskrav
- Internkontroll och utbildning av anställda.

Kundkännedom är det fjärde kapitlet i författningssamlingen och handlar om att kontrollera identiteter och ”känna sin kund”. Enligt Penningtvättslagen 2 kap. 2§ ska identitetskontroller ske vid följande situationer:

1. ”vid etableringen av en affärsförbindelse, d.v.s. en affär som har en viss varaktighet
2. vid enstaka transaktioner som uppgår till ett belopp motsvarande 15 000 euro eller mer,
3. vid transaktioner som understiger ett belopp motsvarande 15 000 euro men kan antas ha samband med en eller flera andra transaktioner och som tillsammans uppgår till minst detta belopp, och
4. vid osäkerhet om tillförlitligheten eller tillräckligheten av tidigare mottagna uppgifter om kundens identitet. ” (Lagen 2009:62 om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 2kap. 2§)

Kontrolleringen av identitet ska utföras på juridiska personer och på fysiska. Utförandet av fysiska personer sker genom kontroll av körkort, pass, id kort eller annan identitetshandling som visar medborgarskap och identitet. Om svenska identitetshandlingar saknas ska kopior tas och behållas på de utländska som finns. Saknas någon form av identitetshandling överhuvudtaget kan kontrolleringen ske genom någon annan handling eller rutin som företag har. Andra sätt att kontrollera identitet på är exempelvis personer på distans kan ske via elektronisk legitimation eller via uppgifter från personnummer, namn på personen eller kontroll mot olika register.

Juridiska personer ska kontrolleras genom ett extern register eller genom någon form av registreringsbevis som styrker att identiteten stämmer. Kontroll ska också ske av den juridiska personens ombud enligt kriterierna för en fysisk person.

Rapporteringskravet behandlas i författningssamlingens femte kapitel. De faktorer som tas upp är granskning av transaktioner och uppgifter till tillsynsmyndigheter. Den första faktorn innebär att system eller rutiner ska finnas för att se över de transaktioner som finns för rapportering vid misstankar. Den andra faktorn innebär att de misstänkta transaktionerna ska rapporteras och dokumenteras för tillsynsmyndigheter.

Utbildning av anställda är viktigt för att motverka penningtvätt. Riktlinjerna som finns kan läsas ur det sjunde kapitlet i författningssamlingen. Det står att ett företag bör ha någon form av utbildningsprogram som uppdaterar de anställda med information kring regelverk och förändringar inom penningtvätten. Företaget ska också se till att skydda de anställda som jobbar ifall de uppstår rapporteringar om misstänkt penningtvätt. (Finansinspektionen, 2009)

3.4.2 Aktiebolagslagen - Revisorers rapportering

Den andra lagen som reglerar revisorns arbete mot penningtvätt är Aktiebolagslagen 9 kap. 42-44§. Lagen handlar om revisorns åtgärder vid misstanke om brott. I 42§ står det att revisorn måste rapportera om någon inom bolaget gjort sig skyldig till brott enligt följande:

1. 9 kap. 1, 3, 6 a och 9§, 10 kap. 1, 3, 4 och 5§ samt 11 kap. 1, 2, 4 och 5§ brottsbalken, och
2. 2, 4, 5 och 10§ skattebrottslagen (1971:69).

De brott som är skrivna i ovannämnda lagrum kan kopplas till penningtvätt. Det är t.ex. mutor, bedrägerier, skattebrott och bokföringsbrott. Revisorn har en skyldighet att rapportera om misstankar som kan leda till några av de tidigare nämnda brotten. Det bör dock poängteras att revisorn inte ska söka efter brott i det vardagliga arbetet utan istället ifrågasätta huruvida något stämmer överens. (Ekobrottsmyndigheten, 2011)

3.4.2.1 Undantag från rapportering

I revisorns arbete finns det situationer där undantag från rapportering kan göras. Regeringen har gjort ett uttalande i samband med förarbete till lagstiftningen. De anser att en ”undantagsregel” bör finnas vid lämpliga situationer. Syftet är inte att försumma brott utan att istället bespara företaget skador. Vissa fall kanske inte är av tillräckligt stor omfattning och skulle vid en rapportering göra mer skada i förhållande till nytta. (Ekobrottsmyndigheten, 2011)

Det är svårt att bedöma när brott ska undantas, omfattningen kan variera och beslut om rapportering kan ifrågasättas. Om brottet är av sådan mindre omfattning att det inte påverkar företaget och dess intressenter kan undantag tänkas. Hänsyn ska ändå tas i åtanke med bolagets intressenter och om de skulle kunna anse att brottet är av betydelse. Det finns mer än bara ekonomisk påverkan i vissa situationer som också kan avgöra ifall rapportering ska ske. Ett exempel är ifall VD på ett företag förskingrat pengar och att det inte är av större omfattning. Rapporteringen bör ske ändå i ett sådant fall med åtanke på intressenterna och själva handlingen i sig. Intressenterna vill gärna veta hur VD sköter den löpande förvaltningen och bör inte tolerera någon form av brottslig verksamhet. (Ekobrottsmyndigheten, 2011)

3.5 EU:s påverkan och förändring i svensk lagstiftning

3.5.1 EU direktiv till lagstiftning

Genom sitt medlemskap i EU påverkas Sveriges lagstiftning mot penningtvätt. Nuvarande svensk lagstiftning mot penningtvätt är resultatet av ett tredje direktiv från EU därav det tredje penningtvättsdirektivet. När EU lämnar förslag om nya lagar för sina medlemsländer kallas det direktiv. Om direktivet sedan godkänns och tillämpas av länderna inom EU bildas den nya lagen och börjar gälla. Det betyder att den nya lagen gäller över den befintliga lagen inom länderna och måste därför införas. Länderna har sedan en viss tid på sig att övergå till den nya lagstiftningen, en övergångsperiod då lagen ska gälla. (Syrén, 2005)

3.5.2 Förändringar ifrån tidigare lagstiftning till det tredje penningtvättsdirektivet

15 mars år 2009 antogs det tredje penningtvättsdirektivet (2005/60/EG) som ny lag i Sverige. Den största förändringen ifrån tidigare lagstiftning är att den nya lagen omfattar finansiering av terrorism. Andra viktiga förändringar är att lagen nu omfattar flera organisationer som ska rapportera om misstankar. Rapporteringen gäller nu t.ex. revisionsbolag, redovisningstjänster

och kontanthandel med varor som omfattar minst beloppet 15 000 euro. Ytterligare förändringar är utökade krav på befintliga och nya organisationer som ska rapportera, numera ska de lära känna sin kund. Sist ska också uppföljning av affärer och transaktioner göras oftare samt ett nytt förslag om att FI ska sköta tillsynen över organisationerna. (Regeringen, 2008)

3.5.3 Penningtvätt ej ett brott i Sverige

Trots den nya lagen om penningtvätt ses inte själva tvättande av pengar som ett brott i Sverige idag. De närmsta brott som kan relateras till penningtvätt är häleri, häleriförseelse, penninghäleri och penninghäleriförseelse som återfinns i Brottsbalken kapitel 9. Det utgör ett problem då endas personer kan dömas för penninghäleri vilket bara främjar andra personer att kunna tillgodose sig pengar för brott eller personer som med uppsåt att dölja egendomens ursprung medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan egendom som härrör från brottsligt förvärv (Vesterhav, Korsell, Stenström, & Skinnari, 2011).

Ett annat problem är att det är svårt att skilja specifika tillgångar när tillgångar presenteras i klumpsummor. Penningtvätt handlar om att dölja pengarnas brottsliga ursprung, det görs genom att blanda ihop dessa med pengar från en legal verksamhet. Det gör att den nuvarande penningtvättslagen är ineffektiv i vissa av dessa lägen. Sverige har inte kommit lika långt som vissa andra länder i denna fråga t.ex. Norge som har ”själv tvätt av brottsvinst” som ett brott med straffskala. (Finanspolisen, 2011) Där emot har regeringen lagt fram ett lagförslag om att göra penningtvätt till ett brott (SOU, 2012).

4 Empiri

Följande kapitel beskriver respondenterna som intervjuats och redogör svaren som de angivit.

4.1 Respondent A – Revisor 1

Respondent A är en man och är en auktoriserad revisor. Han har jobbat i sju och ett halvt år inom yrket. Företaget respondenten jobbar på ligger i Stockholm och har 40 anställda. Intervjun gjordes via telefon och spelades in för återanvändning.

4.1.1 Revisorns roll

Respondent A påverkas av penningtvättslagen i sitt dagliga arbete, det verkar som lagen finns med i beräkningen varje dag. När en ny kund kommer till bolaget för att få ett arbete utfört görs alltid ID-kontroller innan. Det är ett krav för att alltid veta vem som företräder bolaget men också vem som sitter längst upp och är huvudansvarig, vilket inte alltid är samma person. Respondenten tycker inte att kundrelationen har påverkats. Varje gång nya kunder ska komma blir de informerade om att en ID-kontroll kommer äga rum och hittills har ingen inte dykt upp. Även då dagligt arbete påverkas betyder det inte att respondenten aktivt letar efter penningtvätt utan det är integrerat i arbetet. Revisorer har väldigt god kundkänning och måste också vara insatta i vad företag håller på med. Det gör att revisorn också förstår vilka transaktioner som görs för företaget, då blir det lättare att se när mönster bryts och konstiga transaktioner förekommer. På frågan om upphävningen av revisorsplikten för småföretagare kan ha påverkat att penningtvätt sker tycker respondenten att det finns en påverkan. Att plikten togs bort har gjort att revisorer som har bra överblick på ett företag inte längre kan hjälpa till att se penningtvätts försök. Här får då bankerna och valutaväxlare istället ta större ansvar. Kommer det in en misstänksam person som växlar in 5000 euro och vill ha ett kvitto ska det säkerligen in i en bokföring någonstans och rapportering bör ske säger respondenten. Revisionen och revisorerna har en mer skyddad verksamhet där dessa typer av transaktioner sällan förekommer fortsätter respondenten.

Sedan lagen kom år 2009 tycks respondenten se att utbildning om penningtvätt finns med i nästan all den utbildning som revisorer får och det är för att påverkan finns i det dagliga arbetet till viss del. Någon specifik utbildning inom penningtvätt är inget respondenten har stött på. Respondenten anser att något behov inte finns då implementering redan finns i vanlig utbildning och i arbetet.

Hur regelverket implementeras i arbete är något varje revisionsbyrå måste titta på tillsammans men längst ut är det alltid den påskrivande revisorn som ansvarar för att det inte har förekommit något konstigt när revisionen har utförts. För att följa regelverket har företaget tagit fram en egen handbok för att upprätta policyn som företaget har, här finns bland annat lagen med. Här finns beskrivningar på vad som ska göras för att ha berört lagen när revisionen görs, det handlar då om ID-kontroller och att revisorerna måste veta vem som faktiskt äger företaget.

4.1.2 Syn på lagen

Respondenten tycker att lagen är tillämpbar på revisorer och lagen är även utformad på det sättet att respondenten förstår vad som krävs av en revisor för att följa lagen. Däremot tycker respondenten att lagen är mer utformad för banker och valutaväxlare. Det visar också vilka

som blir utsatta för denna typ av brott och vilka som då har lättast att rapportera om brott. I FAR medlemsvolym finns penningtvättslagen med och där finns olika exempel på hur vissa situationer ska behandlas för att ytterligare hjälpa revisorn att upprätthålla lagen säger respondenten.

4.1.3 Rapportering av misstankar

Under sina sju och ett halvt år som revisor har respondenten endast haft misstankar om penningtvätt en gång. Inför intervjun frågade respondenten också runt på sin arbetsplats och fick reda på att det ytterligare var en till händelse som hade väckt misstankar utöver respondentens fall. Gemensamt för båda fallen var att det hade gjorts transaktioner som det inte gavs någon förklaring till omedelbart. I det fall som respondenten själv blev misstänksam hade även styrelsen bytt medlemmar inte bara en gång efter att firman blivit tillsatta som revisorer. Företaget hade också bytt affärsidé utan att upplysa respondenten eller någon annan på byrån. Dessa stora transaktioner och byte av styrelse som gjorts var orsaken till misstankar om penningtvätt. Respondenten berättar att han då konfronterade företaget med frågor om händelserna och fick då förklaringar till allt som verkade konstigt från början. Det framkom senare att företaget hade bytt affärsidé och därav var det vissa stora transaktioner som blev tvungna att göras vilket ledde till att fallet inte rapporterades.

När de gäller misstankar om penningtvätt går respondenten på ”magkänsla”. Eftersom att byrån alltid tar ID-kontroller på både företrädaren och den faktiska ägaren, skärs möjligheterna ner för att någon anledning till misstänksamheten ska uppstå. När de kommer in lite mer kontroversiella fall som att en styrelse byts ut eller att stora transaktioner görs som är ovanliga för just den branschen företaget befinner sig i eller helt enkelt att företaget byter affärs idé kanske det är något att titta närmare på. Av den anledningen har byrån ett analysprogram som ingår i den standardiserade granskningen som också kontrollerar penningtvätt. Analysprogrammet ger en checklista på transaktioner som inte är vanliga, blir dessa transaktioner återkommande är det något som undersöks mer utförligt säger respondenten. Respondenten skulle aldrig avböja från att rapportera för att behålla en kund, Om det skulle ske sätter revisorn sin auktorisation på spel och det finns inge fall som är värt att gör så.

Under 2011 var det bara fyra rapporter som kom in från revisoryrket vilken enligt respondenten är en rimlig siffra. Antalet bolag som håller på med ekonomiskbrottslighet måste var betydligt färre än andelen företag som ärligt försöker bedriva vinstdrivande bolag säger respondenten. Det finns också bolag som bedriver verksamhet bara för den kriminella verksamhetens syfte dessa bolag måste revisorerna hitta någonting på i granskningen som de kan koppla till penningtvättslagen. Respondenten menar att ett bolag kan göra andra brott än just penningtvättbrott och om det är ett grövre brott ska de anmälas först, det kan också vara en av anledningarna till att rapporterna är få påpekar respondenten.

4.2 Respondent B – Revisor 2

Följande intervju gjordes andra Maj år 2013. Intervjun utfördes via telefon och spelades in för återkoppling. Respondenten är en man i 25års åldern, han arbetar som godkänd revisor och har jobbat inom yrket tre och ett halvt år. Revisionsfirman som han jobbar på ligger i centrala Stockholm. De har omkring 450 medarbetare i Sverige och ett 20-tal kontor runtom i landet.

4.2.1 Revisorns roll

Respondenten anser att det finns en påverkan i det dagliga arbetet. Han berättar att han måste kontrollera identiteten på alla nya kunder. Det gäller även juridiska personer där han granskar vem som är huvudmannen bakom företaget. Vidare berättar han att även affärsförbindelser måste granskas, syfte med affären och vad det är för slags affär. Allt sker med åtanke hela tiden, de måste ständigt göra utvärderingar. Penningtvättslagen påverkar hans arbete, han omfattas direkt av den, rapporteringskrav är ett måste om misstankar uppstår. En policy mot penningtvätt finns. Respondenten berättar att om misstankar uppstår ska kontakt tas med företagets "legal advisor" någon som ansvarar för den sortens frågor. Samtidigt har han också i sitt arbete en "checklista" för nya kunder som han kontrollerar, ett slags dokument som alltid måste vara med vid uppdrag. Kundrelationen påverkas inte enligt respondenten.

Identitetskontroller är också ett internt krav hos företaget och måste alltid utföras. Något som kanske skulle vara ifrågasättande är identitetskontroll, ifall det verkligen alltid är nödvändigt vid riktiga långa kundförhållanden. Om kundkontakten funnits i 20 år kanske en identitetskontroll inte är nödvändig. Han känner kunden väl, syftet och vilka affärer som görs. Det brukar oftast inte vara något problem, det är bara de äldre revisorerna som ibland tror att det kan påverka relationen till kund.

Angående avskaffandet av revisionsplikten för småföretagare tror respondenten att det finns en viss risk. Den ligger i sådant fall hos företag i mindre omfattning som försöker dölja penningtvätten. Samtidigt har bankerna ett större ansvar att se över vilka pengar som kommer in i systemet.

Vidare berättar respondenten att han anser ansvaret delat mellan revisor och företag gällande upprättandet av penningtvättslagen. Företaget bör se till att det inte exponeras för penningtvätt. Om företaget är ämnat för penningtvätt gör revisorn bedömningen att ansvar åtas om ingen annan har möjligheten att upptäcka penningtvätt.

Angående undantag av rapportering för att inte riskera kundförlust går risken ända upp till byrånivå. Här menar respondenten att företaget kan förlora rätten att utföra revision i bolag. Första stegen är vite eller någon form av böter. Om reglerna inte följs efter det kan företaget sedan förlora rätten till yrkesutövning.

4.2.2 Syn på lagen

Respondenten tycker att lagen är tydlig i sin mening. Fokus ligger på vem som är den verkliga huvudmannen bakom transaktionerna. Den som är toppen av bolaget, den som pengarna hamnar hos i slutändan. Det är oftast de huvudsakliga ägarna som har till syfte att vilja tvätta pengar. Han berättar också att det finns företag som inte syftar till att tvätta pengar men som råkar ut för det ändå. De olika företag som dem granskar måste också informeras om att identitetskontroller måste göras för att förhindra exponering för penningtvätt. Han ger också ett exempel på hur penningtvätt kan gå till. Att någon via brott kommit över en stor summa kontanter som måste tvättas. Pengarna kan då tvättas genom köp av kapitalvaror, exempelvis där kapitalvarorna säljs i butik, en bilhandel eller liknande. Om någon sedan köper en bil för 150 000kr och betalar i kontanter uppstår automatisk en risk för att butiken utför penningtvätt. Han menar då att sådana transaktioner måste uppmärksammas och ifrågasättas. Så fort det rör sig om kontanter måste frågor ställas, vad har gjorts för att identifiera köparen och vad har

gjorts för att identifiera risken för penningtvätt. Företagen bör ha koll på åtgärder för att minska risken för exponering av penningtvätt.

4.2.3 Rapportering av misstankar

Misstankar har uppstått om penningtvätt. Men vid fortsatt granskning sedan har de resulterat i något annat. Det kan istället röra sig om krypning av omsättning, skattebrott och liknande eller väldigt annorlunda bokföringstransaktioner som inte gjorts korrekt. Om en ägare gör en insättning i ett bolag på 100 000kr bokföringsmässigt vilket leder till att det blir en bokföringstransaktion. Det görs då via kontot *kassa mot avräkning ägare* vilket innebär att det inte är intäkter enligt bokföring. Frågan som uppstår då är vart pengarna egentligen kommer ifrån, det kanske inte är intäkter. Det kan också röra sig om krympning av omsättning och inte penningtvätt överhuvudtaget. Pengarna skulle behöva bokföras som omsättning då för att riskera misstankar om penningtvätt. Risken kan också ligga i att företaget säljer något som inte bokförs som intäkt men de pengar som är intäkter kan resultera till försäljning av något som betalt med medel vilka har sitt ursprung i brottslig verksamhet.

Ifall respondenten misstänker fall av penningtvätt då tar han kontakt med påskrivande eller ansvarig revisor för bolaget. Han skulle sedan ta reda på bra bakgrundsinformation till misstankarna om penningtvätt och sedan diskutera ihop med sin firmas *riskmanagement partner*. De behöver avgöra ifall vidare åtgärder behöver göras och om de ska fortsätta med fallet. Om de sedan fortsätter med fallet måste en anmälan göras till finansinspektionen. Efter det måste sedan revisorn avgå då han anmält fallet. Den informationen han då besitter får inte lämnas vidare till någon ny revisor. Han antyder dock att det kan vara avslöjande med att inte lämna vidare informationen. . Om en ny revisor exempelvis ringer och frågar om information för företaget, varpå den gamla revisorn svarar att information inte får lämnas ut i det specifika fallet. Avslöjandet sker då när revisorn svara att information inte får lämnas ut. Då uppstår vetskapen om att anmälan om penningtvätt gjorts, vilket fungerar som en indikation för en ny revisor.

Respondenten berättar vidare att någon sökning efter penningtvätt aktivt inte sker. Han menar istället att de är olika transaktioner som kan dra åt sig olika tankar om penningtvätt. Det rör sig exempelvis om kontantintensiva branscher och liknande som kan tänkas exponeras sig för penningtvätt. Skulle en annorlunda transaktion upp i en relativt riskfri bransch som sedan upptäcks då kan misstankar uppstå. Han berättar vidare att de har en lista för åtgärder som tas till vid nya kunder. Gällande penningtvätten måste identitetskontroll göras, ta reda på verklig huvudman, ha koll på affärens syfte, undersöka vad för verksamhet det egentligen rör sig om.

Angående undantag av rapportering för att inte förlora en kund går risken ända upp till byrånivå. Här menar respondenten att företaget kan förlora rätten att utföra revision i bolag. Första stegen är vite eller någon form av böter. Om reglerna inte följs efter det kan företaget sedan förlora rätten till yrkesutövning.

Respondenten anser att antalet rapporteringar i Sverige är rimlig. I första hand bör bankerna se över de olika transaktioner som kommer in. Den branschen exponeras mer för penningtvätt och är mer kontantintensiv. Ett exempel vore om revisorerna kanske upptäckte ett nätverk med olika bolag som samverkar där misstankar om penningtvätt kan uppstå.

4.3 Respondent F – Finanspolisen

4.3.1 Revisorns roll

På frågan om hur Respondent F ser på revisorns ansvar att rapportera penningtvätt svarar respondenten att revisorer har väldigt bra insikt i företag. De skulle snabbt kunna märka om något var fel men det är en svår uppgift att upptäcka penningtvätt. Brottsutövare är oftast bra på att dölja sina svarta pengar, då redovisningen anses vara möjlighetens konst kommer det ofta en bra förklaring om just hur de ligger till på ett visst sätt. Vidare berättar respondenten att det kommer in ett par stycken rapporter per år som är bra men det skulle kunna komma in fler, i Norge kommer det in ca 100 rapporter varje år från revisorer och där är lagstiftningen lik den svenska.

Då revisorer har bra kontakt med företrädare för bolaget och har stor dokumentation på hur företaget jobbar bör de ha stor insikt i bolagen och upptäcka när något inte står rätt till. Respondenten berättar att Finanspolisen sitter i något som heter Samordningsorganet. Där sitter också revisorsnämnder, Fastighetsmäklarinspektionen, Finansinspektioner, Lotteriinspektionen samt Länsstyrelser från Stockholm, Västra Götaland och Skånes län. Organet ska vara en tillsyns samordning för att upprätthålla lagen om penningtvätt. Här ifrån styrs det hur revisorer ska jobba och implementera lagen i still arbete.

Respondenten tror inte att revisorer förlitar sig på kundrelationer, i alla fall inte i de tre stora delarna av Sverige. 80 procent av rapporterna kommer från Stockholm, Göteborg och Malmö, Där emot ses kundrelationen som en bra sak, revisorer har många gånger god bransch egenskaper om företagen de har som kund och kan därför lätt se när en transaktion inte är som den ska vara, på en mer småstads nivåer kan kundrelationer också bli mer intima, då revisorer lär känna företrädare lite bättre och kan då se om exempelvis ”Anders-Per” gör en affär på fyra och en halv miljon och de vet att han har 3 konkurser bakom sig, vilket kan ses som ovanligt. Revisorerna får inte avslöja rapportering har skett till finanspolisen tills själva rapporten är färdig. Det betyder att revisorer kan kontrollera olika transaktioner utan att några åtgärder ska vidtas tillägger respondenten.

Finanspolisen hjälper gärna revisorer och respondenten berättar att de ibland får samtal av revisorer som vill ha hjälp när situationen är komplicerad. Det rör sig om allmänna frågor som de inte vet hur de ska behandla och råd om frågor för att bättre kunna hantera situationen. Revisorerna sedan själva avgöra hur situationen ska behandlas. I utbildningsväg säger respondenten att branscher håller eget seminarium om penningtvätt men de är också revisorerernas skyldighet att vet om den själva.

De branscher där penningtvätt förekommer mest är kontantintensiva branscher som till exempel restaurangbranschen. Anledningen till det är att brottslingar gärna stoppar in kontant insatser i dagskassor säger Respondenten. Det som respondenten tycker ha påverkat att just dessa branscher har blivit de mest utsatta för sådan här typ av kriminell verksamhet är avskaffande av revisorsplikten för småföretagare. Då kriminella är i behov av ett stort bolag för att tvätta sina pengar kan de nu istället dela upp de i flera mindre delar. Istället för att sätta in 15000 euro på ett bolag sätts 5000 euro in på tre mindre bolag. För att motverka penningtvätt i dessa branscher skulle gränsen kunna sänkas på hur stora kontant transaktioner som får göras. I Frankrike och Belgien är taket på 1500 euro och i övriga Europa är taket på 15000 Euro. Ett nytt EU direktiv kommer införas där taket sänks från 15000 euro till 7500

euro. Direktivet kommer också ge revisorerna ett lättare jobb men respondenten tycker fortfarande att det är ett väldigt högt tak.

Respondenten tycker i helhet att revisorerna gör ett bra jobb för att motverka penningtvätt men i vissa fall är de svårt för Finanspolisen att verkligen se om de har varit ett bra jobb från revisorerna från början då vissa brott ibland inte märks förens i senare led. Ett exempel var en svensk man som hade en aktiedepå här i Sverige vilken han senare flyttade till Singapore där han också bosatte sig. Senare blev han gripen för en rad olika narkotikabrott han hade gjort i Australien och Aktiedepån var då fylld med pengar från dessa narkotikabrott. Tankarna går då till om upptäckten kunde skett i tidigare led, kunde revisorerna ha hitta något?

4.3.2 Syn på lagen

Skulle revisorerna följa lagen helt ut tror respondenten att det skulle komma in fler rapporter. Respondenten tror att revisorer kan ha det svårare att implementera lagen i sitt arbete än vad banker och valutaväxlare har då lagen är mer utformad för dessa branschers funktion. En annan anledning är att revisorer kopplar rapporteringen som en brottsanmälan vilket är helt fel, respondenten tycker att det bör förtydligas i lagen.

Respondenten ser lagen som att penningtvättsområdet får mer och mer uppmärksamhet. Problemet ligger inte i hur lagen är utformad utan att EU går mot en friare kapitalmarknad vilket också kommer gynna kriminella. I systemet kommer brottslingar alltid att leta nya kryphål för att få den svarta ekonomin att flöda. Striktare kontroller måste genomföras men de måste också införas en bättre typ av kontrollsystem. Respondenten tycker att det för tillfället inte är tillräckligt utvecklat för att klara av den typen av kontroller.

I Sverige har de nu tagits fram ett lagförslag som heter 2012:12 där för första gången penningtvätt ska bli ett brott. Hur det här ska gå till är att Finanspolisen ska kunna stoppa en transaktion tillfälligt för att kunna bedöma om det är kriminella pengar som för flyttas. Sedan ska det lämnas över till åklagaren som kan inleda en rättegång om fallet blir sådant. Den nya lagen kommer komplimentera nuvarande lag, som är ett administrativt rätts snöre för de rapporterade företagen, som förser den kriminella delen.

4.3.3 Rapportering av misstankar

Enligt lagen är revisorer skyldiga att rapportera alla misstankar om konstiga transaktioner. Respondenten säger att revisorer inte rapporterar för att de hellre tar saken i "egna händer" och gör en noggrann bakgrunds koll för att försäkra sig att allting inte står rätt innan rapportering. Respondenter menar på att de är för att revisorer tror att rapporteringen är en brottsanmälan. Här måste FAR (revisorernas fackorganisation) ta ställning och redogöra för revisorer vad det egentligen är.

5 Analys

5.1 Revisorns roll

Respondent F syn på revisorn är att de har god insikt i företaget och kan snabbt upptäcka om något inte står rätt till. Han påpekar även att det är svårt att upptäcka penningtvätt. I studien undersöktes det om hur lagen påverkade revisorernas dagliga arbete. Fokuset ligger främst hos revisorer att kontrollera alla kunderna, när nya kunder tas in görs ID-kontroller för att få reda på vem som är företrädaren och även vem som faktiskt är ägaren av företaget. Den här punkten i lagen är den som revisorerna främst ser i sin roll. Båda respondenterna ser ingen påverkan i kundrelationen. Respondent A menar att inför varje kundmöte upplyser han kunderna i förväg om att ID-kontroll ska utföras. Enligt honom har ingen påpekat eller inte dykt upp vid ett möte.

Aktiv eftersökning av penningtvätt förekommer inte i det dagliga arbetet. Respondenterna anser att det inte är nödvändigt. De ser oftast om några misstänkta transaktioner dyker upp eller om mönster bryts. I en rapport från Ekobrottsmyndigheten angående kapitel 9 § 42-44 i ABL som avser rapportering av brottsmisstankar står det att aktivt sökande inte behövs, dock ska inte brott försummas. Tanken är att misstänkta fall ska utvärderas innan vidare rapportering görs. (Ekobrottsmyndigheten, 2011).

Avskaffandet av revisionsplikten för småföretagare har haft en påverkan på antalet rapportering av penningtvätt enligt respondenterna. Respondenterna A och B (revisorerna) anser då att bankerna har fått ett större ansvar för att motverka penningtvätt. Respondent F uppger likande tankar och ger exempel på penningtvätt som kan liknas med *smurfing*. Själva begreppet innebär att en stor klumpsumma delas upp i flera mindre summor, sedan sätts pengarna in på fler olika konton där de senare flyttas runt och till slut placeras på ett konto. (Gilmore, 1995). I exemplet som respondent F nämner handlar det uppdelning av flera mindre bolag som används för penningtvätt istället för ett stort bolag vilket leder till att revisor inte behöver granska.

I (Finansinspektionen, 2009) står att det företaget måste ha någon form av utbildningsprogram för sina anställda för att minska riskerna av penningtvätt. Respondent F berättar att företagen har eget seminarium för utbildning av de anställda. Han nämner ingenting om någon utbildning finanspolisen själva ger ut. Respondent A tycker att den nya lagen har förändrat den allmänna utbildningen alla revisorer får. Han menar att det inte finns någon specifik utbildning om penningtvätt utan den är istället integrerad.

5.2 Synen på lagen

Respondent A anser att lagen är tydlig och tillämpbar i sitt arbete. Vidare berättar han dock att den är mer utformad för banker och inte revisionsbolag. I FI:s författningssamling omfattas många yrkesutövare, revisorer och revisionsbolag är bara några av dem. Lagen syftar till att täcka många ekonomiska tjänster som kan tänkas exponeras för penningtvätt. Författningssamlingen kan klargöra en del otydligheter som kan uppstå vid tillämpningen av lagen. Samtidigt berättar Respondent A att en utgåva av Fars medlemsvolym finns på företaget vilken innehåller hjälpmedel för att tolka fall av penningtvätt. Problemet verkar alltså inte vara själva lagtexten, den har bra täckning över branscher och tydliga föreskrifter. Problemet verkar vara vem lagen är ämnad för.

Respondent B delar tankar med Respondent A angående lagens tydlighet, inga riktiga oklarheter verkar finnas. Han delar dock inte samma åsikter kring vem lagen ämnas för, anser inte att den riktar sig åt någon viss bransch. Det han syftar på är att lagen riktar sig till att komma åt själva huvudmannen bakom penningtvätten, pengarna går i slutändan dit. Vidare har ingen riktig diskussion först kring påverkan på kunderna med den nya lagen. I båda fallen tycks inte någon påverkan på kund ske.

Respondent F menar istället att revisorerna inte verkar följa lagen fullt ut. Samtidigt är lagen helt anpassad med dagens fria kapitalmarknad, det saknas någon form av kontrollsystem. I fallet med A och B verkar det som kännedomen om lagkrav är god. Vad är det som finanspolisen syftar på att revisorerna inte följer fullt ut? Finanspolisen delar synen med respondent A om att den verkar mer ämnad för banker och valutaväxlare då det där förekommer fler fall av penningtvätt i den branschen. Samtidigt verkar inte den synen påverka antalet misstankar, revisorerna är fortfarande medvetna om att de omfattas av lagen och måste rapportera vid misstankar. Saknas det någon föreskrift för revisorerna i lagstiftningen? Nej inte direkt i föreskrifterna, det kan vara som Finanspolisen säger att revisorerna tror att dem gör en brottsanmälan när det egentligen är en rapportering om misstankar.

Penningtvätten är för nuvarande inte något brott i Sverige men lagförslag om brott har lagts fram. (SOU, 2012). Respondent F berättar om det nya lagförslaget. Den nya lagen ska kriminalisera penningtvätten och tillåta Finanspolisen att frysa misstänka transaktioner för vidare granskning.

5.3 Rapportering av misstankar

Antalet rapporteringar som skett hos de båda revisorerna har varit låg. Båda revisorerna nämner att de endast haft misstankar en gång om penningtvätt. Vid ytterligare granskning har det sedan visat sig vara något annat. Förekomsten av penningtvätt verkar vara svår att upptäcka, kunskapen hos revisorerna behöver inte diskuteras. Själva yrkesbefattningen i sig kräver expertiskunskap.

Det nya lagförslaget som tagits fram kan möjligen påverka antalet rapporter. Om rapporteringen räknas som ett brott eller bara en rapportering återstår att se. I referensramen för revisorn finns också aktiebolagslagen som stöd för rapportering av brott. Även om brottet i sig inte ingår i lagen och inte skadar bolaget kan det ändå anmälas med åtanke för intressenterna. Om bolaget utnyttjas för penningtvätt och intressenterna inte syftar till det bör misstankar rapporteras. Skillnaden är däremot om bolaget är skapat i syfte för penningtvätt då bör någon tveksamhet om rapportering inte uppstå utan det bör ske med hänvisning till penningtvättslagen.

Revisorn har rapporteringsplikt av misstänkta transaktioner, femte kapitlet i författningssamlingen som Finanspolisen givit ut behandlar ämnet. I kapitlet står det att system ska finnas för granskning av misstänkta transaktioner och att rapportering ska ske till Finanspolisen eller andra tillsynsmyndigheter. För att upprätthålla ett riskbaserat förhållningssätt och rapportera misstänkta transaktioner har båda revisorerna policys att följa i arbetet. Dessa är sammansatta av revisionsbolagen själva och behandlar inte bara penningtvättsdelen utan fungerar som en handbok i det dagliga arbetet. Respondent A berättar också att de har ett analysprogram som flaggar ovanliga transaktioner. Analysprogrammet ingår i den standardiserade granskningen och uppmanar företaget om de ovanliga

transaktionerna återkommer. Revisorn kan med hjälp av analysprogrammet ifrågasätta den ovanliga transaktionen hos företaget.

År 2011 rapporterades 4 misstankar om penningtvätt (Finanspolisen, 2012). Båda revisorerna ansåg att antalet rapporter var rimligt. Respondent A tror att en av anledningarna till antalet rapporter är att bolag kan göra andra typer av brott. I vissa fall kan dessa brott vara grövre än penningtvätt som ännu inte är ett brott. Konsekvensen blir att en brottsanmälan ska göras istället. Respondent B tror att det är mera baserat utifrån branscher därav siffrorna. Bankerna exponeras av penningtvätt i en större utsträckning och rapporterar därför mer. Respondent F menar att revisorerna inte har rätt uppfattning om att det är en rapportering av misstankar och inte någon brottsanmälan.

6 Diskussion och slutsatser

Trots att penningtvättslagen kan anses som tydlig och tillämpbar kan utformandet diskuteras, vem den riktar sig till. Samtidigt har revisorerna också aktiebolagslagen att rikta sig till vilken inte nämndes av respondenterna i empirin. Den omfattar inte penningtvätt men borde kunna tillämpas med tanke på intressenterna. Penningtvätten skulle behöva kriminaliseras och möjligen skrivas in under aktiebolagslagens föreskrifter om revisorns åtgärder vid misstanke om brott. Ett tydliggörande i aktiebolagslagen med undantag finns som syftar skada av bolag, samtidigt som åtanke för intressenterna ska göras.

Angående nya lagen om att Finansinspektionen ska granska transaktioner och kunna ”frysa” för att se om det är kriminella pengar som förflyttas. Om rapporter och misstankar inte kommer in leder det ingenstans. Finansinspektionen och Far behöver tillsammans redogöra för revisorerna vad det är för art. Det finns även stöd i föreskrifterna i aktiebolagslagen att misstankar om brott ska rapporteras. Skulle penningtvätten kriminaliseras kan det möjligen få större betydelse och öka antalet rapporter. Fallet kan också vara att rapporteringar minskar då revisorerna vill försäkra sig om att det verkligen rör sig om penningtvätt. Om penningtvätten inte står högre än andra brott kan påverkan finnas på rapporteringarna. Avskaffandet av revisorsplikten kan ha möjliggjort för flera fall av penningtvätt. Det kan också diskuteras om att chanserna ökat för lyckad penningtvätt då en part uteslutits från granskning.

Hur lagen borde tillämpas är något av en komplikation, den täcker väldigt många områden men saknar inriktning mot en specifik bransch. Det finns en författningssamling som Finansinspektionen givit ut med vägledning om de olika föreskrifterna i lagen. En handbok skulle behövas av något slag. En hybrid mellan penningtvättslagen och aktiebolagslagens föreskrifter där rekommendationer och undantag anges. Samtidigt behövs klargörandet att det inte är en brottsanmälan utan en rapportering med nuvarande lagstiftning.

Revisorerna tillämpar lagen i sitt dagliga arbete, den största delen ligger i kundkännedomen då revisor måste veta vem som företräder företaget och vem som äger företaget. Det utförs mycket kontroller med identitetshandlingar, det gör att den finns en person att vända sig till när de inte står rätt till i företaget. Eftersom revisorerna vet det som har hand om företaget sänks risken för att penningtvätt ska genomföras då personer som företräder företagen kommer bli kopplade till händelsen. På byrånivå har förändringar också skett som resultat av den nya lagen. Revisionsbolagen har implementerat lagen genom olika policys, checklistor och andra liknande interna krav. Utbildningar har också tagits fram för att öka kunskaperna om lagkrav och åtgärder. Finanspolisen tycker som revisorerna att det saknas tillämpning för specifika branscher. Vilket är en anledning till svårigheter med rapportering av penningtvätt. Problemet ligger inte helt på inriktningen mot branscher. Åtgärder på större nivåer behövs, något system behövs för att kontrollera om penningtvätt förekommer.

En revisor besitter kunskap och har en god kundkontakt. Revisorn ser oftast mönster och upptäcker oftast ovanliga händelser som i sin tur utvärderas. Frågan kanske inte ligger revisorns arbete att upptäcka penningtvätt. Det kan istället vara på andra nivåer, andra branscher. Penningtvätten syftar till att dölja illegalt förvärvade pengar. Ett första möte sker inte alltid med revisorer utan med andra branscher istället. Exempelvis banker och andra finansiella tjänster som tar hand om kontanter. Revisorn har inte lika insyn på samma nivå

som bankerna och exponeras inte i samma utsträckning heller därav en skillnad i antalet rapporteringar.

En hypotes om ett nytt begrepp som har kommit fram av studien är *företagssmurfing*. Det innebär att gärningsmannen använder sig av flera stycken mindre bolag där insättning sker med små summor pengar för att undkomma revisionsplikt och det taket som finns på 15000 euro. Det är endast en hypotes om möjligt namnval på ovannämnda penningtvätts metod.

6.1 Vidare studier

Vidare studier kan göras i flertalet riktningar. En möjlig studie kan behandla penningtvätts situation innan den nya penningtvättslagen kom till. Studien skulle fokusera mer på förarbete till lagen, anledningen till den nya författningen och frågan om varför det inte skett tidigare. Fokus skulle också kunna avse hur penningtvätten upptäcktes och vilket lagrum som tillämpades. Denna möjliga studie kan också avse andra branscher exempelvis banker med fokus på faktorer som kontrollrutiner, misstankar, rapportering och tillämpning av lagen.

Studier kan också göras med mer fokus på penningtvätt och lagrum. Frågan om varför inte penningtvätten ännu inte är kriminaliserad kan studeras och varför det är svårt tillämpa lag på ämnet. En annan framtida studie kan avse resultatet om penningtvätten kriminaliseras. Fokus kan ligga på hur kriminaliseringen har påverkat rapporteringen inom olika branscher. Ytterligare kan studeras om kriminaliseringen av penningtvätt bidragit till minskat antal brott i Sverige.

7 Källförteckning

7.1 Litteratur

- Artsberg, K. (2011). *Redovisningsteori* (2:2 uppl.). (O. Håkansson, Red.) Malmö, Sverige: Liber AB.
- Björklund, M., & Paulsson, U. (2010). *Seminarieboken*. Lund: Studentlitteratur AV.
- Bryman, A., & Bell, E. (2011). *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (1:2 uppl.). (O. Håkansson, Red., & B. Nilsson, Övers.) Malmö: Liber AB.
- Carlström, A. (2007). *Organiserat svartarbete i byggbranschen*. Stockholm: Brottförebygganderådet.
- Carrington, T. (2010). *Revision*. Malmö: Liber AB.
- FAR. (2006). *Revision, En praktisk beskrivning*. Stockholm: FAR Förlag AB .
- Gilmore, W. C. (1995). *Dirty money- the evolution of money laundering counter- measures*. Strasbourg: Council of Europe.
- Syrén, A. (2005). *Svarta Pengar*. Stockholm: Nätnavet AB.

7.2 Rapporter

- A.T. Kearney. (2013). *The Shadow Economy in Europe, 2013*. London: Visa Europe.
- Ekobrottsmyndigheten. (2010). *Årsredovisning 2010*. Ekobrottsmyndigheten.
- Ekobrottsmyndigheten. (2011). *Revisorers Åtgärder Vid Misstanke Om Brott*. Stockholm: Ekobrottsmyndigheten.
- Ekobrottsmyndigheten. (2012). *Årsredovisning 2012*. Ekobrottsmyndigheten.
- Finansinspektionen. (2009). *Finansinspektionens författningssamling*. Stockholm: Finansinspektionen.
- Finanspolisen . (2011). *Årsrapport Finanspolisen 2010*. Stockholm: Finanspolisen.
- Finanspolisen. (2012). *Årsrapport Finanspolisen 2011*. Stockholm : Finanspolisen.
- Finanspolisen. (2012). *Finanspolisen årsrapport 2011*. Rikspolisstyrelsen.
- Regeringen. (2008). *Regeringens proposition 2008/09:70*. Riksdagen. Stockholm: Regeringen.
- Skinnari, J. M. (2011). *Storskaliga skattebrott – En kartläggning av skattebrottslingens kostnader*. Stockholm: Bråtttsbygganderådet.
- SOU 2008:32. (u.d.). *Avskaffande av revisionsplikten för små företag*. Regeringen.
- SOU. (2012). *Penningtvätt*. Stockholm: Sveriges Riksdag.
- Sveriges Advokatsamfund. (2009). *Vägledning för advokater och advokatbyråer beträffande lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism*. Advokatsamfundet..
- Vesterhav, D., Korsell, L., Stenström, A., & Skinnari, J. (2011). *Penningtvätt – Rapportering och hantering av misstänkta transaktioner*. Västerås: Bråtttsförbyggande rådet Brå rapport 2011:4 Editat Nordestet.

7.3 Artiklar

- Buchanan, B. (2004). Money laundering - a global obstacle. *Research in International Business and Finance* , 115-127.
- He, P. (2010). A typological study on money launderin. *Journal of Money Laundering Control*, 15-32.

Palepu, K. G., & Healy, P. M. (2001). Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of empirical disclosure literature. *Journal of Accounting and Economics*, 405-440.

Levi, M., & Reuter, P. (2006). Money Laundering. *Chicago Journals*, 289-375.

7.4 Intervjuer

A, R. (den 2 Maj 2013). (P. Adasevic, & O. Hallberg, Intervjuare)

B, R. (den 10 Maj 2013). (P. Adasevic, & O. Hallberg, Intervjuare)

F, R. (den 30 April 2013). (P. Adasevic, & O. Hallberg, Intervjuare)

7.5 Lagtext

Aktiebolagslag (2005:551)

Lag (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Bilaga 1

Frågor till Finanspolisen (Respondent F)

- Hur länge har du jobbat på Finanspolisen?
- Vilken är din roll/arbetsuppgifter?
- Hur ser du på revisors roll för att motverka penningtvätt?
- Gör revisor tillräckligt för att rapportera misstänkta transaktioner?
- Hur fungerar ert samarbete med revisorsnämnden?
- Tror du att revisor förlitar sig på kundrelationers förtroende hellre än att rapportera pengatvätt?
- Hur ser du på revisors möjlighet att rapportera penningtvätts misstankar i jämförelse med andra branscher exempelvis bankbranschen
- Trycker du att revisorer har tillräckligt med utbildning för att kunna rapportera misstankar om penningtvätt?
- Har du eller ni på Finanspolisen mycket kontakt med revisorer angående pengatvätt? Vad vill de ha hjälp med?
- Har du några egna synpunkter på revisorernas ansvar som rapporterar?
- Vilka branscher förekommer penningtvätt mest?
- Vad behövs göras för att motverka penningtvätt inom dessa branscher? Kan revisorer hjälpa till?
- Tror du avskaffandet av revisorsplikten har gjorde det lättare för småföretagare att hålla med penningtvätt?
- Hur tycker du lagen är utformad idag? Finns det något som skulle kunna bli bättre?

Bilaga 2

Frågor till revisorerna (Respondent A och B)

- Hur länge har du jobbat som revisor?
- Hur många jobbar det på ditt företag?
- Påverkar lagen om penningtvätt ditt dagliga arbete?
- Är lagen tydlig, fram går de vad som förväntas av dig som revisor för att motverka penningtvätt?
- Tycker du att ni har fått tillräcklig utbildning i för att kunna upptäcka penningtvätt?
- Har ni några rutiner om rapportering? Kundkontroll, internkontroll, riskbedömning
- Hur behandlas nya kunder? Görs kontroller innan intagningen av ny kund?
- Hur påverkar det kundrelationen?
- Har du någon gång haft misstankar om penningtvätt hos någon kund?
- Ja? Vad var det som gjorde dig misstänksam?
- Nej? Vad beror det på? Bra bakgrunds kontroller?
- Vad skulle väcka misstankar om penningtvätt? Hur skulle du agera då?
- Hur aktivt letar du efter penningtvätt? Om nej Skulle ditt arbete bli mer tidskrävande?
- Vem ska ha bära ansvaret för att penningtvättslagen upprätthålls? Företaget, avdelningen eller revisorn själv?
- Finns det risk att man inte rapporterar om penningtvätt för att inte förlora kunden?
- Har ni någon egen policy mot penningtvätt?
- Tror du att avskaffandet av revisorsplikten underlättat möjligheten för kriminella att utföra penningtvätt?
- Senaste åren har rapporteringar från revisor inte varit så många i förhållande till antalet som kommer in gällande penningtvätt. Av 11461 var endast fyra var från revisorer, tycker du att det är en rimlig siffra?
- Egna synpunkter på ansvaret revisorn har gällande penningtvätt?